

КОМПАРАТИВНІ ОСВІТНІ РОЗВІДКИ

УДК 351.851 (510)

<https://doi.org/10.28925/2312-5829/2024.4.8>

Олексій НАЛИВАЙКО,

доцент кафедри педагогіки
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
кандидат педагогічних наук,
майдан Свободи, 6,
м. Харків, Україна

nalyvaiko@karazin.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7094-1047>

Наталія НАЛИВАЙКО,

викладач кафедри української мови, основ психології та педагогіки
Харківського національного медичного університету,
кандидат педагогічних наук,
проспект Науки, 4,
м. Харків, Україна

na.nalyvaiko@knmu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7622-0411>

ОСВІТА У КНР: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Дослідження присвячено детальному аналізу сучасної системи освіти в Китайській Народній Республіці (КНР), що акцентує увагу на її історичному розвитку, ключових реформах, а також викликах і перспективах, з якими стикається ця країна в умовах глобалізації та цифровізації. Основною думкою статті є те, що освіта в Китаї є важливою складовою національного розвитку, яка тісно пов'язана з економічними та соціальними трансформаціями в країні. Автори підкреслюють значення освітніх реформ, проведених у ХХІ столітті, зокрема впровадження нової навчальної програми, яка зміщує акцент з традиційного зазубрювання на розвиток критичного мислення, креативності та практичних навичок.

У статті розглядаються ключові виклики, з якими стикається освітня система Китаю: соціально-економічна нерівність між міськими та сільськими районами, високий рівень стресу серед учнів через жорстку екзаменаційну систему, а також недостатня підготовка вчителів, особливо в сільській місцевості. Автори зазначають, що, незважаючи на значні досягнення, ці проблеми залишаються актуальними й потребують подальшої уваги та вирішення.

У результатах дослідження підкреслюється, що Китай активно працює над подоланням цих викликів через різноманітні реформи, включаючи політику «подвійного скорочення», яка спрямована на зменшення навчального навантаження на учнів і підвищення їх добробуту. Також відзначено важливість розвитку професійно-технічної освіти, що дозволяє краще адаптувати освітню систему до потреб ринку праці.

У висновках підкреслюється, що майбутнє освіти в КНР буде визначатися подальшою інформатизацією, інтернаціоналізацією та продовженням реформ, спрямованих на підвищення рівності та якості освіти. Важливу роль у цьому процесі відіграє міжнародна співпраця, що сприяє обміну досвідом і впровадженню кращих практик у китайську освітню систему. Загалом китайський досвід може бути корисним для інших країн, які прагнуть покращити свої освітні системи в умовах глобальних трансформацій.

Ключові слова: освіта у КНР, освітні реформи, цифрові технології, нерівність в освіті, глобалізація, штучний інтелект, інтернаціоналізація, соціально-економічна нерівність.

Вступ. Система освіти в Китайській Народній Республіці є фундаментальною опорою культурного, соціального та економічного розвитку країни. Історично на освіту в Китаї глибоко вплинули конфуціанські ідеали, які наголошували на важливості навчання та науково-

го пошуку. У наш час ця спадщина зберігається, хоча й у межах, які зазнали масштабних реформ, особливо у ХХІ столітті. Еволюція системи освіти Китаю є не лише відображенням внутрішніх пріоритетів, а й відповіддю на тиск і можливості, які створює глобалізація.

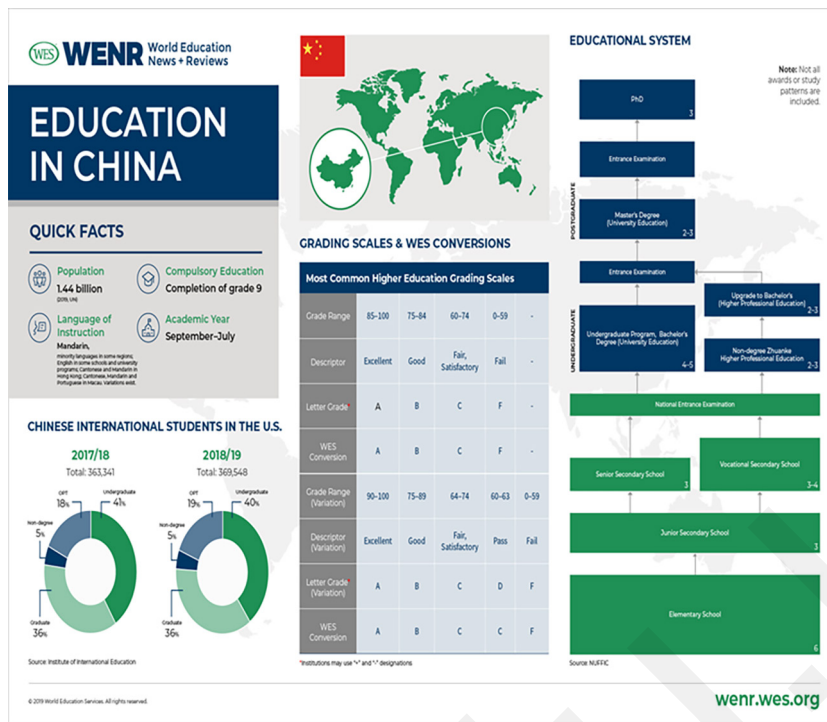

Рис. 1. Загальні положення системи освіти у КНР (wenr.wes.org)

У нинішню епоху уряд Китаю розпочав серію амбітних освітніх реформ, спрямованих на підвищення доступності, справедливості та якості освіти. Ці реформи мають вирішальне значення для ширших стратегічних цілей Китаю — стати світовим лідером у сфері освіти та інновацій. Однак ці досягнення стикаються зі значними проблемами, включаючи, але не обмежуючись, соціально-економічну невідповідність між міськими та сільськими регіонами, величезний тиск, який чинить національна система іспитів, і потребу в постійному вдосконаленні освіти та підготовці вчителів (Nalyvaiko et al., 2022).

Враховуючи значну роль Китаю у світовій економіці та його зростаючий вплив на міжнародну освіту, всебічне розуміння викликів і перспектив його освітньої системи є важливим. Інтернаціоналізація системи освіти Китаю та її наслідки для глобальної динаміки освіти ще більше підкреслюють важливість цього дослідження. Дослідження такого типу набувають особливої актуальності в контексті глобальних освітніх трансформацій, що відбуваються просто зараз. Важливо відзначити, що країни в усьому світі прагнуть адаптувати свої освітні системи до вимог XXI століття, китайський досвід пропонує цінні уроки. Унікальний підхід Китаю до інтеграції традиційних освітніх цінностей із сучасною педагогічною практикою забезпечує розуміння, яке є корисним не лише для внутрішніх зацікавлених сторін, але й для глобальних освітніх політиків, науковців та установ.

Оскільки Китай продовжує розширювати свій вплив на світовій арені, розуміння тонкощів

його системи освіти стає вирішальним для сприяння міжнародній освітній співпраці та взаєморозумінню.

Освітній ландшафт Китайської Народної Республіки є предметом широкого наукового дослідження, особливо в контексті його швидкої трансформації протягом останніх кількох десятиліть. Цей огляд літератури має на меті синтезувати існуючі знання про еволюцію, виклики та перспективи системи освіти Китаю у XXI столітті.

Історичний розвиток системи освіти Китаю значною мірою формувалася під впливом конфуціанських принципів, які наголошували на меритократії, повазі до навчання та культивуванні моральних чеснот. Згідно з Huh (2016), вплив конфуціанства на китайську освіту залишається очевидним навіть у сучасній освітній політиці й практиці, які продовжують цінувати академічну досконалість і соціальну гармонію (Китайські університети і відкриті двері). Ця традиційна основа поєднується з низкою значних реформ, ініційованих з моменту створення Китайської Народної Республіки в 1949 році.

Період після Культурної революції (1966–1976) ознаменував собою критичний момент в еволюції китайської системи освіти. Економічні реформи Ден Сяопіна наприкінці 1970-х років каталізували модернізацію освіти, наголошуючи на необхідності кваліфікованої робочої сили для підтримки економічного зростання (Mok, 2022). Запровадження дев'ятирічної політики обов'язкової освіти у 1986 році стало знаковою реформою, спря-

мованою на універсалізацію доступу до освіти по всій країні (Zhang, 2011).

Сучасна система освіти в Китаї стикається з кількома серйозними викликами. Однією з найгостріших проблем є нерівність між міською та сільською освітою. Незважаючи на значне покращення доступу до освіти, існує стійкий розрив у якості освіти між міськими центрами та сільською місцевістю. Дослідження Zhao та ін. (2019) підкреслює, що сільські учні часто мають обмежений доступ до якісних освітніх ресурсів, досвідчених вчителів та позашкільних можливостей, що призводить до нижчих освітніх результатів.

Ще одним критичним викликом є сильний тиск, пов'язаний з Гаокао, національним іспитом для вступу до коледжів Китаю. Гаокао не лише визначає академічне майбутнє студентів, але і є значним джерелом стресу та тривоги. Han (2012) та Li, Zhu & Lo (2019) стверджують, що високі ставки на Гаокао призвели до поширення «культури іспитів», яка надає перевагу заучуванню, а не критичному мисленню та креативності.

Якість і професійний розвиток вчителів також є постійними проблемами в системі освіти Китаю. Швидке розширення освітнього сектору випереджає розвиток надійної системи підготовки вчителів. Згідно з дослідженням Li, Zhu & Lo (2019), зростає потреба в програмах безперервного професійного розвитку, які озброюють вчителів сучасними педагогічними навичками та знаннями, щоб відповідати вимогам освіти XXI століття (Han, 2012; Li, Zhu & Lo, 2019).

У відповідь на ці виклики китайський уряд здійснив низку реформ, спрямованих на підвищення якості та справедливості освіти. Нова реформа навчальних планів, розпочата на початку 2000-х років, є однією з найбільш значущих спроб змістити акцент з традиційного зазубрювання на більш цілісну модель освіти, яка наголошує на критичному мисленні, розв'язанні проблем і творчості (Zhu, 2022; Cai, 2013). Ця реформа розглядається як ключовий крок до приведення китайської системи освіти у відповідність до світових стандартів.

Більше того, інтеграція цифрових технологій в освіту стала ключовим напрямком майбутнього розвитку. Прагнення китайського уряду — сприяти інноваціям в освіті — видно з його стратегічних планів, таких як ініціатива «Модернізація освіти до 2035 року», яка спрямована на використання технологій для покращення результатів викладання та навчання (Zhu, 2019; Cheng & Chen, 2023). Ця ініціатива відповідає світовим тенденціям цифрової освіти й відображає прагнення Китаю стати лідером в освітніх інноваціях.

Нарешті, інтернаціоналізація китайської системи освіти привернула значну увагу в останні роки. Збільшення кількості китайських студентів, які навчаються за кордоном, у поєднанні зі зро-

стаючою присутністю міжнародних університетів у Китаї, підкреслює зусилля країни щодо інтеграції своєї системи освіти у світову академічну спільноту (Ryan & Slethaug, 2010). Ця тенденція, ймовірно, продовжуватиметься, сприяючи більшому міжкультурному обміну та співпраці в освітній сфері.

Це дослідження має на меті критично проаналізувати поточні виклики та майбутні перспективи освіти в Китаї, тим самим сприяючи ширшому дискурсу про глобальну освіту та пропонуючи діалог щодо потенційних реформ та інновацій вже в нашій країні.

Результати. Система освіти в Китайській Народній Республіці є складною і багаторівневою структурою, яка зазнала значних змін за останні кілька десятиліть (Nalyvaiko et al., 2022). Вона характеризується високим ступенем централізації, а Міністерство освіти відіграє ключову роль у визначенні національної освітньої політики та стандартів. Система поділяється на кілька окремих етапів: початкова освіта, середня освіта та вища освіта.

Початкова освіта в Китаї зазвичай починається у віці шести років і триває шість років. Навчальна програма є стандартизованою по всій країні, з сильним акцентом на основні предмети, такі як китайська мова, математика та моральне виховання. За даними Guo et al. (2019), початкова освіта є майже універсальною, а рівень охоплення нею перевищує 99 %, що відображає прагнення уряду забезпечити базову освіту для всіх дітей (Wang & Zhao, 2011).

Середня освіта поділяється на два етапи: молодша середня та старша середня. Молодша середня освіта, яка є частиною обов'язкової системи освіти, триває три роки і зосереджена на закріпленні знань і навичок, отриманих під час початкової освіти. Старша середня освіта, яка не є обов'язковою, триває ще три роки і часто є більш спеціалізованою, готуючи учнів або до вищої освіти, або до професійного навчання. Перехід від молодшої до старшої середньої освіти відзначається висококонкурентним вступним іспитом, який суттєво впливає на академічні траєкторії учнів (Huang, Wang & Li, 2015).

Система вищої освіти Китаю стрімко розвивалася з кінця 1990-х років, що було зумовлено урядовою політикою масовізації. Університети та коледжі класифікуються за різними рівнями, з кількома елітними закладами, визначеними як частина ініціативи «Подвійний перший клас», спрямованої на розвиток університетів світового класу (He, & Wei, 2021). Сектор вищої освіти також відзначається значним розмаїттям: заклади пропонують широкий спектр програм, від академічних до професійних, щоб задовольнити потреби зростаючого і все більш диверсифікованого студентства.

Для розуміння масштабу системи освіти КНР звернемося до статистичних показників Міністерства освіти Китайської Народної Республіки за 2020 рік (Ministry of Education of the People's Republic of China (2020) (табл. 1).

Дані підкреслюють вражаючі досягнення КНР у розширенні доступу до освіти на всіх рівнях завдяки жорсткій державній політиці. Проте такі проблеми, як забезпечення справедливої якості, особливо в сільській та спеціальній освіті,

залишаються значними. Зрозумілим є акцент як на академічних, так і на професійних досягненнях здобувачів, а також на інтеграції технологій у вищу освіту, що узгоджується зі світовими тенденціями до диверсифікованих та інклюзивних систем освіти. Постійні зусилля щодо підготовки вчителів, розподілу ресурсів і вдосконалення освітніх реформ будуть виступати надзвичайно важливими чинниками збереження сталого розвитку КНР і усунення постійних диспропорцій.

Таблиця 1

ПОКАЗНИКИ ОСНОВНИХ ДОСЯГНЕНЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ КНР ЗА 2020 РІК

№	Показники	Опис
1	Масштаб і охоплення	Система освіти Китаю є розгалуженою: понад 537 000 закладів обслуговують майже 289 мільйонів студентів. Це підкреслює величезний масштаб освітньої інфраструктури, необхідної для розміщення такої великої кількості населення
2	Дошкільна освіта	Із загальним рівнем охоплення 85,2 % дошкільна освіта є широко доступною. Однак існує сильна увага до інклюзивної освіти: 84,74 % дітей відвідують інклюзивні дитячі садки
3	Обов'язкова освіта	Високі показники охоплення початковою (99,96 %) і молодшою (100,0 %) освітньою системою відображають ефективність політики обов'язкової освіти. Проте підтримка якості в 210 800 школах, особливо в сільській місцевості, залишається проблемою
4	Старша середня освіта	Старша середня освіта: загальний рівень охоплення 91,2 % вказує на високу участь, але відмінності між звичайними середніми школами та професійно-технічними школами підкреслюють постійні зусилля збалансувати академічну та професійну освіту
5	Вища освіта	Загальний рівень охоплення 54,5 % означає значний прогрес у доступі до вищої освіти. Різноманітність навчальних закладів, включаючи звичайні, професійно-технічні, дорослі та вищі онлайн-заклади, відображає гнучкий підхід до задоволення різноманітних потреб студентів
6	Спеціальна освіта	Наявність 2244 спеціальних шкіл, які обслуговують 880 800 учнів з обмеженими можливостями, підкреслює прихильність Китаю щодо інклюзивної освіти, хоча відносно невелика кількість штатних викладачів у цьому секторі вказує на потенційні сфери для покращення

Ключові реформи освіти у XXI столітті

У XXI столітті відбулося кілька ключових реформ у системі освіти Китаю, зумовлених необхідністю адаптації до швидкого економічного розвитку та глобалізації. Однією з найбільш значущих реформ є запровадження Нової навчальної програми, яка розпочалася на початку 2000-х років. Ця реформа мала на меті змістити фокус освіти від зазубрювання до більш цілісного підходу, наголошуючи на критичному мисленні, креативності та практичних навичках (Zhu, 2022; Cai, 2013).

Іншою важливою реформою є політика «Подвійного скорочення», запроваджена у 2021 році, яка має на меті зменшити надмірне академічне навантаження на учнів шляхом обмеження домашніх завдань та скорочення репетиторства після уроків. Ця політика є частиною ширших зусиль, спрямованих на вирішення проблем психіч-

ного здоров'я, з якими стикаються учні, і сприяння більш збалансованому та всебічному розвитку (She, Ramasamy & Loahavilai, 2023).

Розширення професійно-технічної освіти також було в центрі уваги уряду, який просуває її як життєздатну альтернативу академічній освіті. Цей зсув покликаний задовольнити потреби економіки, яка дедалі більше цінує технічні та професійні навички (Xing & Li, 2009; Yuan & Wang, 2021).

Незважаючи на значний прогрес у розширенні доступу до освіти, нерівність залишається, особливо між містом і селом. Сільські учні продовжують стикатися з проблемами у доступі до якісної освіти, здебільшого через обмеженість ресурсів та нестачу кваліфікованих вчителів. Дослідження Чжао та ін. (2019) підкреслює стійкий розрив між містом і селом, зазначаючи, що учні в сільській місцевості часто мають менше освітніх можливостей і нижчу академічну успішність, ніж

їх міські однолітки (Educational Research for Policy and Practice).

Гендерна нерівність, хоча і зменшилася, все ще існує в деяких регіонах, особливо в сільській місцевості, де традиційні погляди можуть обмежувати освітні можливості дівчат. Однак національна політика, спрямована на просування гендерної рівності в освіті, має позитивний вплив, що призвело до майже паритетних показників охоплення дітей початковою та середньою освітою (Muthanna & Sang, 2016).

Технології стали невід'ємною частиною системи освіти в Китаї, особливо в контексті пандемії COVID-19 (Kreydun et al., 2022), яка прискорила впровадження онлайн-навчання. Прагнення уряду до «інформатизації освіти» призвело до широ-

кого використання цифрових інструментів у класах з метою покращення результатів викладання та навчання (Zhu, 2019; Cheng & Chen, 2023). Такий підхід включає розробку платформ «розумної освіти», які надають учням персоналізований навчальний досвід і доступ до безлічі онлайн-ресурсів (Su et al., 2023). Важливо зазначити, що набирає обертів інтеграція штучного інтелекту (ШІ) в освіту, коли ШІ використовується для надання персоналізованого навчального контенту, автоматизації адміністративних завдань і навіть для оцінювання успішності студентів (Nalyvaiko, 2023). Очікується, що цей зсув трансформує ландшафт освіти в Китаї, зробивши її більш адаптивною та чутливою до індивідуальних потреб студентів (Wang, Sun & Chen, 2023; Knox, 2020).

Таблиця 2

ЗМІСТ РЕФОРМ У СИСТЕМІ ОСВИТИ КНР У XXI СТОЛІТТІ

Рік	Реформа	Опис	Вплив / Мета
2001	Реформа нових навчальних програм	Спрямована на перехід від механічного заучування до більш цілісної моделі освіти, яка підкреслює критичне мислення, креативність і практичні навички	Підвищення загальної компетентності учнів та приведення освіти у відповідність до світових стандартів
2010	Державний середньостроковий і довгостроковий план реформування та розвитку освіти (2010–2020)	Комплексний план, спрямований на підвищення якості та рівності освіти, збільшення державних витрат та сприяння інноваціям в освіті	Підтримка переходу Китаю до економіки, що керується інноваціями, шляхом модернізації освітньої системи
2012	Ініціатива «Подвійний перший клас»	Зосереджена на розвитку університетів і дисциплін світового рівня шляхом надання фінансування та підтримки обраним установам	Підняття китайських університетів у світових рейтингах та підвищення якості вищої освіти
2015	План дій з інформатизації освіти 2.0	Розширила використання цифрових технологій в освіті, сприяючи онлайн-навчанню та розвитку «розумних» класів	Інтеграція технологій у процеси викладання та навчання, сприяючи створенню інноваційного та сучасного освітнього середовища
2017	План реформування професійної освіти	Спрямований на зміцнення професійної освіти та навчання, зробивши її ключовим компонентом освітньої системи Китаю	Усунення дефіциту кваліфікованих кадрів на ринку праці та надання альтернативних шляхів до кар'єрного успіху
2020	Модернізація освіти 2035	Стратегічний план модернізації освітньої системи Китаю до 2035 року з акцентом на інновації, рівність та інтернаціоналізацію	Позиціонування Китаю як світового лідера в галузі освіти шляхом підвищення якості, доступу та глобальної участі
2021	Політика «подвійного скорочення»	Спрямована на зменшення академічного навантаження учнів шляхом обмеження домашніх завдань і позашкільних занять	Покращення добробуту учнів та сприяння більш збалансованому освітньому досвіду
2021	План підвищення якості обов'язкової освіти	Спрямований на покращення якості обов'язкової освіти, особливо в сільських та малорозвинених районах	Зменшення розриву між міською та сільською освітою та забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів

Проблеми освіти в КНР

Освітня система Китайської Народної Республіки, незважаючи на значний прогрес останніх

десятиліть, продовжує стикатися з низкою серйозних проблем. Ці виклики є багатогранними й охоплюють розрив між міською та сільською

освітою, занепокоєння щодо якості освіти та підготовки вчителів, інтенсивний тиск, пов'язаний з національними іспитами, соціально-економічну нерівність та більш широкий вплив державної політики й зусиль щодо інтернаціоналізації.

Одним із найбільш стійких викликів у китайській освіті є різкий контраст між міськими та сільськими районами з точки зору освітніх ресурсів, якості та результатів. Міські школи, як правило, мають доступ до кращих закладів, досвідченіших вчителів та ширшого спектру позакласних заходів порівняно зі своїми сільськими аналогами. Цей розрив є значною мірою наслідком швидкої урбанізації Китаю та нерівномірного розподілу багатства та ресурсів по країні (Zhao et al., 2019; Gao & Li, 2022).

Сільські учні часто стикаються з численними бар'єрами, включаючи обмежений доступ до кваліфікованих вчителів, недостатню інфраструктуру та недостатність навчальних матеріалів. Ці проблеми посилюються міграцією багатьох сільських сімей до міст, залишаючи значну кількість «дітей-сиріт», яким важко отримати сталу та якісну освіту (Muthanna & Sang, 2016). Цей розрив між містом і селом має значний вплив на освітню рівність та загальну соціальну мобільність сільських учнів.

Якість освіти в Китаї значно відрізняється в різних регіонах та типах закладів освіти. Зокрема, якість викладання є критичним фактором, що впливає на результати навчання здобувачів. Програми підготовки вчителів у Китаї критикувалися за надмірну теоретичність та відірваність від практичних реалій шкільного навчання. Лі, Zhu & Lo (2019) відзначають, що багато вчителів, особливо в сільській місцевості, не мають доступу до можливостей безперервного професійного розвитку, що перешкоджає їх здатності використовувати сучасні методи та технології навчання. Крім того, швидке розширення системи освіти призвело до нестачі кваліфікованих вчителів, особливо в сільській місцевості та менш розвинених районах. Ця нестача призвела до збільшення розмірів класів, що може знизити ефективність навчання та обмежити індивідуальну увагу до учнів. Китайський уряд визнав цю проблему та ініціював різні програми з покращення підготовки вчителів та професійного розвитку, але значні проблеми залишаються (Zhu, 2019; Cheng & Chen, 2023).

Національний вступний іспит до коледжу, відомий як Gaokao, є одним із найважливіших і стресових подій у житті китайських студентів. Gaokao відіграє вирішальну роль у визначенні академічних та кар'єрних перспектив студента, що призводить до жорсткої конкуренції та тиску. Ця культура іспитів пов'язана з високим рівнем стресу, тривоги та інших проблем психічного здоров'я серед студентів (Muthanna & Sang, 2016).

Тиск на абітурієнтів при складанні Gaokao також призвів до надмірного акценту на зубрінні та підготовці до іспитів, часто такий підхід шкодить їх критичному мисленню, творчості та всебічному розвитку. У відповідь китайський уряд запровадив реформи, спрямовані на зменшення навчального навантаження на учнів, зокрема політику «подвійного скорочення», яка обмежує домашнє завдання та позашкільну підготовку (She, Ramasamy & Loahavilai, 2023). Однак зміна глибоко вкорінених культурних ставлень до освіти та успіху залишається значним викликом.

Соціально-економічні розбіжності відіграють вирішальну роль у формуванні освітніх результатів у Китаї. Діти з заможніших сімей часто мають доступ до кращих шкіл, приватного репетиторства та інших освітніх ресурсів, які можуть покращити їхні навчальні досягнення. Навпаки, студенти з сімей з низьким доходом можуть відчувати труднощі, не маючи фінансових можливостей для доступу до подібних можливостей (Zhao et al., 2019; Gao & Li, 2022).

Соціально-економічний розрив ще більше поглиблюється системою реєстрації домогосподарств або хуку, яка обмежує доступ до освіти та інших соціальних послуг на основі місця реєстрації проживання особи. Історично ця система ущемляла права сільських мігрантів у міських районах, обмежуючи доступ їхніх дітей до якісної освіти (Muthanna & Sang, 2016). Хоча були введені реформи щодо послаблення обмежень хуку, проблеми, пов'язані з соціально-економічною нерівністю, зберігаються, особливо у швидко зростаючих міських районах.

Політика уряду відіграє подвійну роль як у вирішенні, так і в загостренні проблем у системі освіти Китаю. З одного боку, уряд запровадив численні реформи, спрямовані на покращення якості освіти, рівності та доступу. Наприклад, розширення обов'язкової освіти та зосередження уваги на професійно-технічній освіті стали значними кроками до розширення можливостей для отримання освіти (Xing & Li, 2009). Однак деякі освітні ініціативи, такі як наголос на тестуванні з високими коефіцієнтами та централізація розробки навчальних програм, сприяли таким постійним проблемам, як тиск іспитів і відсутність гнучкості в системі освіти (Zhu, 2022).

Інтернаціоналізація також мала глибокий вплив на китайську освіту. Зростаюча кількість китайських студентів, які навчаються за кордоном, і присутність міжнародних установ у Китаї піддали систему глобальним освітнім стандартам і практикам. Незважаючи на те, що це призвело до позитивних зрушень, таких як прийняття нових методологій навчання та наголос на знаннях англійської мови, це також створило проблеми, пов'язані з культурною інтеграцією та підтрим-

кою національної освітньої ідентичності (Ryan & Slethaug, 2010).

Перспективи на майбутнє та тенденції освітніх реформ у КНР

Траекторія освітніх реформ у Китаї характеризується незмінною увагою до справедливості, якості та модернізації. Однією з помітних тенденцій є рух до навчання, орієнтованого на студента, як це видно в реформі нової навчальної програми та політиці «подвійного скорочення». Ці реформи мають на меті зменшити надмірне академічне навантаження на студентів і сприяти більш збалансованому розвитку, який наголошує на творчості, критичному мисленні та практичних навичках (Zhu, 2022; Cai, 2013). Крім того, розширення професійно-технічної освіти відображає стратегічний пріоритет Китаю щодо узгодження своєї освітньої системи з потребами економіки, що швидко розвивається. Інтеграція професійної підготовки із загальною освітою та розширення можливостей навчання впродовж життя, ймовірно, стануть ключовими характеристиками майбутніх реформ (Xing & Li, 2009; Yuan & Wang, 2021).

Технологічний прогрес готовий суттєво змінити освітній ландшафт у Китаї. Прихильність уряду «Інформатизації освіти» вже призвела до широкого впровадження цифрових інструментів і платформ. Очікується, що використання штучного інтелекту (AI) в освіті (Nalyvaiko, 2023), наприклад, зростатиме, забезпечуючи персоналізований досвід навчання, автоматизуючи адміністративні завдання та підтримуючи прийняття рішень на основі даних у навчальних закладах (Su et al., 2023).

Пандемія COVID-19 прискорила впровадження онлайн-моделей і моделей змішаного навчання, які, ймовірно, залишаться невід'ємною частиною системи освіти навіть у світі після пандемії. Ймовірно, у майбутньому буде інтеграція нових технологій, таких як віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR), щоб створити захоплююче навчальне середовище, яке покращить залучення студентів і результати навчання (Wang, Sun & Chen, 2023; Knoх, 2020).

Оскільки Китай продовжує відкриватися світу, міжнародна співпраця в освіті відіграватиме дедалі важливішу роль. Присутність міжнародних університетів у Китаї, зростаюча кількість китайських студентів, які навчаються за кордоном, і збільшення участі китайських установ у глобальних академічних мережах свідчать про цю тенденцію (Ryan & Slethaug, 2010). Освітня політика Китаю також формується відповідно до світових стандартів і практики, що веде до зближення з міжнародними нормами, особливо у сфері вищої освіти. Ця тенденція, ймовірно, триватиме й надалі, оскільки Китай позиціонуватиме себе як головного гравця у світовій освіті, не

лише як джерело студентів, але і як місце призначення для іноземних студентів та науковців (He, & Wei, 2021).

Заглядаючи наперед, майбутнє освіти в Китаї, ймовірно, буде характеризуватися постійним наголосом на балансі рівності та досконалості. Зусилля щодо усунення розриву між містом і селом й надання високоякісної освіти всім студентам, незалежно від їх походження, залишатимуться в центрі уваги. Роль технологій буде ключовою, а цифрові інструменти та платформи стануть ще більш інтегрованими в структуру системи освіти. Оскільки економіка та суспільство Китаю продовжують розвиватися, система освіти повинна буде адаптуватися, щоб підготувати студентів до викликів і можливостей XXI століття. Це включає в себе розвиток таких навичок, як критичне мислення, креативність і цифрова грамотність, які є важливими в глобальному ландшафті, що швидко змінюється.

Інтернаціоналізація китайської освіти також поглибитися, причому Китай продовжуватиме відігравати все більш значну роль у світовій освіті. Це передбачатиме не лише відправлення студентів на навчання за кордон, але й залучення міжнародних талантів та ідей до Китаю, що сприятиме подальшому збільшенню освітнього та дослідницького потенціалу країни.

Дискусія. Для нашого дослідження дуже важливо через призму китайського досвіду зрозуміти, що ж ми можемо взяти для себе і що може нам запропонувати освітня система КНР XXI століття. І почати потрібно з проблеми, яка починає окреслюватися все більше й більше у всьому світі — це справедливий доступ до якісної освіти. Зусилля КНР щодо універсальної освіти, особливо в сільській місцевості, підкреслюють важливість політики, яка забезпечує справедливий доступ до якісної освіти, незважаючи на віддаленість або майнові можливості здобувачів та їх рідних. Наступним аспектом є адаптація до глобалізаційних викликів сучасності. Як це не парадоксально, але КНР при всій централізованості виступає локомотивом глобалізації у світі. Звісно цьому є пояснення, і вони заховані у наростаючій економічній могутності КНР та експансії його капіталів, проте ми залишимо це колегам економістам, нас же цікавить досвід КНР у інтеграції міжнародних стандартів і практик, що демонструє, як система освіти КНР може виокремлювати корисні та потрібні для неї речі, не копіюючи здобутки інших, а впроваджуючи сторонній досвід і знання зі своєю національною специфікою, що дозволяє зберігати власну ідентичність. Розглядаючи здобутки та перспективи освіти КНР у XXI столітті, не можна не сказати про акцент КНР на «інформатизації освіти», що підкреслює потенціал технологій для покращення результатів навчання та викладання, що має вирішальне значення у світі, який швидко

оцифровується. Такий підхід особливо важливий при наявності великої території і ще більшого населення, яке потребує постійного доступу до нових знань та технологій. Важливо зрозуміти, що освіта у КНР у XXI столітті — це не просто перехід від механічного навчання до більш цілісної освітньої моделі, це перш за все зосередженість на критичному мисленні та креативності, що ілюструє переваги комплексних реформ навчальних планів та програм, які надають пріоритет благополуччю та розвитку здобувачів на усіх рівнях освіти від дитячих садочків до освіти дорослих. Відзначимо, що такого бачення, на жаль, не вистачає нашій системі освіти. Компетенції систематичності освіти все більше втрачаються з новими «реформами», і, на жаль, цей процес веде до атомізації вітчизняної системи освіти і її розпаду на окремі кластери, які готують здобувачів не до викликів цього світу й подальшого навчання, а лише до проходження окремої ланки освіти. І наостанок хочеться звернути увагу на збалансування академічних і професійних підходів у навчанні та підготовці здобувачів у КНР. Зусилля уряду КНР, направлені на підвищення престижу та доступності професійної освіти поряд з академічними напрямками, показують цінність створення різноманітних можливостей для студентів, узгоджених з потребами ринку праці.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновки, що система освіти Китайської Народної Республіки є ключовим елементом національного розвитку, що відображає поєднання традиційних освітніх цінностей з сучасними педагогічними підходами. У XXI столітті КНР впровадила

масштабні реформи, спрямовані на покращення доступності, якості та інклюзивності освіти, що відповідає викликам глобалізації та цифровізації. Водночас система освіти стикається із серйозними викликами, такими як нерівність між міськими та сільськими районами, тиск іспитів, а також необхідність удосконалення підготовки вчителів.

За останні кілька десятиліть освітня система Китаю зазнала значних трансформацій, зумовлених прагненням розширити доступ, покращити якість та інтегрувати сучасні технології. Незважаючи на ці досягнення, залишаються такі проблеми, як нерівність між містом і селом, екзаменаційний тиск і потреба в кращій підготовці вчителів. Перспективи на майбутнє включають подальшу технологічну інтеграцію, міжнародну співпрацю та продовження реформ, спрямованих на підвищення справедливості та якості освіти.

Освітні політики та стейкхолдери інших країн можуть використовувати досвід КНР, зосереджуючись на справедливому доступі до освіти, залучаючи технології для освітніх інновацій і сприяючи глобальній співпраці. Забезпечення того, щоб реформи були цілісними та відповідали різноманітним потребам студентів, має вирішальне значення для підтримки прогресу.

Майбутні дослідження мають вивчити довгостроковий вплив нещодавніх освітніх реформ КНР, особливо в сільській місцевості та професійно-технічній освіті. Крім того, дослідження ефективності технологічних освітніх моделей і ролі інтернаціоналізації у формуванні освітніх результатів дадуть цінну інформацію як для китайської, так і для глобальної системи освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cai, Y. Chinese Higher Education: The changes in the past two decades and reform tendencies up to 2020. *China and Brazil: Challenges and Opportunities* / Eds. L. d. C. Ferreira, J. A. G. Albuquerque. Campinas: Anablumme, 2013. P. 91–118.
2. Cheng T., & Chen N. The Modernization of Education in China Over the Past Century. *The Frontier of Education Reform and Development in China: Articles from Educational Research*. Singapore: Springer Nature Singapore, 2023. P. 299–318. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-19-6355-1_16
3. Gao X., & Li M. Differences between Returns to Education in Urban and Rural China and Its Evolution from 1989 to 2019. *Plos one*. 2022. Vol. 17, No. 10. e0274506. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274506>
4. Guo L., Huang J., & Zhang Y. Education Development in China: Education return, quality, and equity. *Sustainability*. 2019. Vol. 11, No. 13. 3750. <https://doi.org/10.3390/su11133750>
5. Han X. Big Moves to Improve the Quality of Teacher Education in China. *On the Horizon*. 2012. Vol. 20, No. 4. P. 324–335. DOI: <https://doi.org/10.1108/10748121211272461>
6. Hayhoe R. *China's Universities and the Open Door*. Routledge, 2016. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315492698>
7. He W., Wei G. Higher Education in China, a Paradigm Shift from Conventional to Online Teaching. *Higher Education Studies*. 2021. Vol. 11, No. 2. P. 30–41.
8. Hu A., Verdugo R. R. An Analysis of Teacher Education Policies in China. *International Journal of Educational Reform*. 2015. Vol. 24, No. 1. P. 37–54. DOI: <https://doi.org/10.1177/105678791502400104>
9. Huang Z., Wang T., & Li X. The Political Dynamics of Educational Changes in China. *Policy Futures in Education*. 2015. Vol. 14, No. 1. P. 24–41.
10. Knox J. Artificial Intelligence and Education in China. *Learning, Media and Technology*. 2020. Vol. 45, No. 3. P. 298–311. https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/142970049/AI_China_author_version_jknox.pdf

11. Kreydun N., Nalyvaiko O., Ivanenko L., Zotova L., Nevoienna O., Iavorovska L., Kharchenko A., & Sevostianov P. The Quality of Education in the Conditions of Forced Distance Learning Caused by COVID-19. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. Vol. 14, No. 4. P. 423–448. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/649>
12. Li Q., Zhu X., & Lo, Leslie N.K. Teacher Education and Teaching in China. *Teachers and Teaching*. 2019. Vol. 25, No. 7. P. 753–756. DOI: <https://doi.org/10.1080/13540602.2019.1693429>
13. Ministry of Education of the People's Republic of China. *Major Educational Achievements in China in 2020*. 2020. URL: http://en.moe.gov.cn/features/2021TwoSessions/Reports/202103/t20210323_522026.html
14. Mok K. H. The Covid-19 Pandemic and International Higher Education in East Asia. *Changing Higher Education in East Asia*. 2022. P. 225–246.
15. Muthanna A., & Sang G. Undergraduate Chinese Students' Perspectives on Gaokao Examination: Strengths, weaknesses, and implications. *International Journal of Research Studies in Education*. 2016. Vol. 5, No. 2. P. 3–12.
16. Наливайко, Н., Наливайко, О., Харченко, А., Мкртічян, О., & Жерновникова, О. (2022). Рівні освіти у Китайській Народній Республіці. *Наукові записки кафедри педагогіки*, (51), 47–53. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-06>
17. Наливайко О.О. Перспективи використання нейромереж у вищій освіті України, *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2, вип. 97, вип. 5, стор. 1–17, жовтень 2023. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5322>
18. Ryan J., Slethaug G. (Eds.). *International Education and the Chinese Learner*. Hong Kong University Press, 2010. 216 p.
19. She B., Ramasamy S. S., Loahavilai P. O. Analysis of the impact of the “double reduction” policy on the educational processes of Chinese students studying in Europe. *International Journal of Chinese Education*. 2023. Vol. 12, No. 1. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2212585X231169740>
20. Su J., Guo K., Chen X., Chu S. K. W. Teaching Artificial Intelligence in K–12 Classrooms: A scoping review. *Interactive Learning Environments*. 2023. Pp. 1–20.
21. Wang J., Zhao Z. Basic Education Curriculum Reform in Rural China: Achievements, Problems, and Solutions. *Chinese Education & Society*. 2011. Vol. 44, No. 6. P. 36–46.
22. Wang S., Sun Z., Chen Y. Effects of Higher Education Institutes' Artificial Intelligence Capability on Students' Self-Efficacy, Creativity and Learning Performance. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28, No. 5. P. 4919–4939.
23. Xing H., Li S. W. Vocational Education Reform in China. *China Education Development Yearbook*, 1, 203–214.
24. Yuan W., & Wang Y. The Development of Vocational Education and Training in China. *Proceedings of the 1st International Conference on Education: Current Issues and Digital Technologies (ICECIDT 2021)*. Atlantis Press, 2021. P. 375–383. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210527.064>
25. Zhang X. (Ed.). *China's Education Development and Policy, 1978–2008*. Social Scientific Studies in Reform Era China, Volume: 9.
26. Zhao Q., Wang X., Rozelle S. Better Cognition, Better School Performance? Evidence from primary schools in China. *China Economic Review*. 2019. Vol. 55. P. 199–217. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2019.04.005>
27. Zhu G. Comparative Education in China. *Emergent Trends in Comparative Education: The Dialectic of the Global and the Local*. 2022. P. 157.
28. Zhu Y. New National Initiatives of Modernizing Education in China. *ECNU Review of Education*. 2019. Vol. 2, No. 3. P. 353–362. DOI: <https://doi.org/10.1177/2096531119868069>

REFERENCES

- Cai, Y. (2013). Chinese higher education: The changes in the past two decades and reform tendencies up to 2020. In L. d. C. Ferreira & J. A. G. Albuquerque (Eds.), *China and Brazil: Challenges and Opportunities* (pp. 91–118). Campinas: Anablumme [in English].
- Cheng, T., & Chen, N. (2023). The Modernization of Education in China Over the Past Century. In *The Frontier of Education Reform and Development in China: Articles from Educational Research* (pp. 299–318), Singapore: Springer Nature Singapore [in English]. https://doi.org/10.1007/978-981-19-6355-1_16
- Gao, X., & Li, M. (2022). Differences between Returns to Education in Urban and Rural China and Its Evolution from 1989 to 2019. *Plos one*, 17(10), e0274506 [in English]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274506>
- Guo, L., Huang, J., & Zhang, Y. (2019). Education Development in China: Education return, quality, and equity. *Sustainability*, 11(13), 3750 [in English]. <https://doi.org/10.3390/su11133750>
- Han, X. (2012). Big Moves to Improve the Quality of Teacher Education in China. *On the Horizon*, 20 (4), 324–335 [in English]. <https://doi.org/10.1108/10748121211272461>

- Hayhoe, R. (2016). *China's Universities and the Open Door*. Routledge [in English].
<https://doi.org/10.4324/9781315492698>
- He, W., & Wei, G. (2021). Higher Education in China, a Paradigm Shift from Conventional to Online Teaching. *Higher Education Studies*, 11(2), 30–41 [in English].
- Hu, A., & Verdugo, R. R. (2015). An Analysis of Teacher Education Policies in China. *International Journal of Educational Reform*, 24(1), 37–54 [in English]. <https://doi.org/10.1177/105678791502400104>
- Huang, Z., Wang, T., & Li, X. (2015). The Political Dynamics of Educational Changes in China. *Policy Futures in Education*, 14(1), 24–41 [in English].
- Knox, J. (2020). Artificial Intelligence and Education in China. *Learning, Media and Technology*, 45(3), 298–311 [in English].
https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/142970049/AI_China_author_version_jknox.pdf
- Kreydun, N., Nalyvaiko, O., Ivanenko, L., Zotova, L., Nevoienna, O., Iavorovska, L., Kharchenko, A., & Sevostianov, P. (2022). The Quality of Education in the Conditions of Forced Distance Learning Caused by COVID-19. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4), 423–448 [in English].
<https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/649>
- Li, Q., Zhu, X., & Lo, Leslie N.K. (2019). Teacher Education and Teaching in China. *Teachers and Teaching*, 25(7), 753–756 [in English]. <https://doi.org/10.1080/13540602.2019.1693429>
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2020). *Major Educational Achievements in China in 2020* [in English]. http://en.moe.gov.cn/features/2021TwoSessions/Reports/202103/t20210323_522026.html
- Mok, K. H. (2022). The Covid-19 Pandemic and International Higher Education in East Asia. *Changing Higher Education in East Asia*, 225–246 [in English].
- Muthanna, A., & Sang, G. (2016). Undergraduate Chinese Students' Perspectives on Gaokao Examination: Strengths, weaknesses, and implications. *International Journal of Research Studies in Education*, 5(2), 3–12 [in English].
- Nalyvaiko, N., Nalyvaiko, O., Kharchenko, A., Mkrtychian, O., & Zhernovnykova, O. (2022). Rivni osvity u Kytaiskii Narodnii Respublitsi [Levels of Education in the People's Republic of China]. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*, 51, 47–53 [in Ukrainian].
<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-06>
- Nalyvaiko, O. O. (2023). Perspektyvy vykorystannia neiromerezh u vyshchii osviti Ukrainy [Prospects of Using Neural Networks in Higher Education of Ukraine]. *Information Technologies and Learning Tools*, 97 (5), 1–17 [in Ukrainian].
<https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5322>
- Ryan, J., & Slethaug, G. (Eds.). (2010). *International Education and the Chinese Learner*. Hong Kong University Press, 216 p. [in English].
- She, B., Ramasamy, S. S., & Loahavilai, P. O. (2023). Analysis of the impact of the “double reduction” policy on the educational processes of Chinese students studying in Europe. *International Journal of Chinese Education*, 12 (1) [in English]. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2212585X231169740>
- Su, J., Guo, K., Chen, X., & Chu, S. K. W. (2023). Teaching Artificial Intelligence in K–12 Classrooms: A scoping review. *Interactive Learning Environments*, 1–20 [in English].
- Wang, J., & Zhao, Z. (2011). Basic Education Curriculum Reform in Rural China: Achievements, Problems, and Solutions. *Chinese Education & Society*, 44(6), 36–46 [in English].
- Wang, S., Sun, Z., & Chen, Y. (2023). Effects of Higher Education Institutes' Artificial Intelligence Capability on Students' Self-Efficacy, Creativity and Learning Performance. *Education and Information Technologies*, 28 (5), 4919–4939 [in English].
- Xing, H., & Li, S. W. (2009). Vocational Education Reform in China. *China Education Development Yearbook*, 1, 203–214 [in English].
- Yuan, W., & Wang, Y. (2021, June). The Development of Vocational Education and Training in China. In *Proceedings of the 1st International Conference on Education: Current Issues and Digital Technologies (ICECIDT 2021)* (pp. 375–383). Atlantis Press [in English].
<https://doi.org/10.2991/assehr.k.210527.064>
- Zhang, X. (Ed.). (2011). *China's Education Development and Policy, 1978-2008*. Social Scientific Studies in Reform Era China, Volume: 9 [in English].
- Zhao, Q., Wang, X., & Rozelle, S. (2019). Better Cognition, Better School Performance? Evidence from primary schools in China. *China Economic Review*, 55, 199–217 [in English].
<https://doi.org/10.1016/j.chieco.2019.04.005>
- Zhu, G. (2022). Comparative Education in China. *Emergent Trends in Comparative Education: The Dialectic of the Global and the Local*, 157 [in English].
- Zhu, Y. (2019). New National Initiatives of Modernizing Education in China. *ECNU Review of Education*, 2(3), 353–362 [in English]. <https://doi.org/10.1177/2096531119868069>

Oleksii NALYVAIKO,

PhD in Education,
Associate Professor at Pedagogy Department,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
Kharkiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7094-1047>
nalyvaiko@karazin.ua

Nataliia NALYVAIKO,

PhD in Education,
Lecturer at the Department of the Ukrainian Language,
Psychology and Pedagogics,
Kharkiv National Medical University,
Kharkiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-7622-0411>
na.nalyvaiko@knmu.edu.ua

**EDUCATION IN CHINA:
CHALLENGES AND PROSPECTS OF THE 21st CENTURY**

The study is dedicated to a detailed analysis of the modern education system in the People's Republic of China (PRC), focusing on its historical development, key reforms, as well as the challenges and prospects the country faces in the context of globalization and digitalization. The main idea of the article is that education in China is a crucial component of national development, closely linked to the country's economic and social transformations. The authors emphasize the significance of the educational reforms implemented in the 21st century, particularly the introduction of a new curriculum that shifts the focus from traditional rote learning to the development of critical thinking, creativity, and practical skills.

The article addresses the key challenges facing China's education system: socio-economic inequality between urban and rural areas, high levels of stress among students due to the rigorous examination system, and insufficient teacher training, especially in rural areas. The authors note that, despite significant achievements, these issues remain relevant and require further attention and resolution.

The research highlights that China is actively working to overcome these challenges through various reforms, including the "double reduction" policy, which aims to reduce the academic burden on students and improve their well-being. The importance of developing vocational education, which better aligns the education system with the needs of the labor market, is also emphasized.

In conclusion, the article underscores that the future of education in the PRC will be shaped by further informatization, internationalization, and continued reforms aimed at enhancing educational equity and quality. International cooperation, which facilitates the exchange of experiences and the implementation of best practices in the Chinese education system, plays a crucial role in this process. Overall, the Chinese experience can be valuable for other countries seeking to improve their education systems in the context of global transformations.

Keywords: education in the PRC, educational reforms, digital technologies, educational inequality, globalization, artificial intelligence, internationalization, socio-economic inequality.

Стаття надійшла до редакції: 20.08.2024

Прийнято до друку: 26.12.2024